

Tomasz Rembalski

Noty wydawnicze 2014

Acta Cassubiana 16, 355-388

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tomasz Rembalski
Gdańsk

Noty wydawnicze 2014

Michał Targowski, *Na prawie polskim i niemieckim. Kształtowanie się ziemskiej własności szlacheckiej na Pomorzu Gdańskim w XIII–XVI wieku*, Warszawa 2014, Wydawnictwo DiG, ss. 211

Celem monografii jest analiza procesu kształtowania się własności ziemskiej rycerstwa i szlachty na Pomorzu Gdańskim od XIII do końca XVI w., w tym zwłaszcza wskazanie czynników, które wpłynęły na specyficzną strukturę majątkową szlachty województwa pomorskiego w II poł. XVI w. Praca, poprzedzona wstępem, podzielona jest na siedem rozdziałów. W pierwszym autor przedstawia rozwój własności ziemskiej rycerstwa w XIII w. (do 1309 r.), w drugim rozbudowę i funkcjonowanie władztwa terytorialnego Zakonu Krzyżackiego i zmiany w strukturze majątkowej pomorskiego rycerstwa do 1454 r. Kolejne cztery rozdziały również poświęcone są czasom krzyżackim na Pomorzu Gdańskim. W rozdziale trzecim omówiono formy gospodarowania i źródła dochodów dóbr rycerskich, w czwartym obciążenia ekonomiczne, w piątym obciążenia militarne rycerstwa, a w szóstym zasady dziedziczenia i podziały spadkowe dóbr rycerskich. Rozdział siódmy nosi tytuł *Własność ziemska szlachty w województwie pomorskim od poł. XV do końca XVI w.* Książkę zamyka zakończenie, bibliografia oraz indeks nazw miejscowości. Prezentowane dzieło jest poprawioną wersją rozprawy doktorskiej autora i zostało wydane w serii *Szlachta i ziemiaństwo na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej*.

Chrystian Myschor, *Wyżsi urzędnicy pruskiej administracji prowincjonalnej w Poznańskim (1871–1918)*, Poznań 2014, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, ss. 429

Książka poprzedzona przedmową oraz wstępem, składa się z ośmiu rozdziałów. W pierwszym przedstawiono cechy szczególne i rozwój administracji pruskiej w Poznańskim, w drugim jej portret społeczny, w trzecim wykształcenie i procesy socjalizacji, w czwartym politykę personalną i kariery, w piątym etos zawodowy, w szóstym warunki pracy i bytowe, w siódmym działalność polityczną i w ostatnim

kręgi towarzyskie i aktywność społeczną urzędników. Pracę zamyka zakończenie, wykaz skrótów, bibliografia, spisy tabel i ilustracji, indeks osób oraz Zusammenfassung. Jak stwierdził w przedmowie prof. Witold Molik, autor pojmuje „badaną grupę wyższych urzędników jako swoistą socjokulturową przestrzeń [...] spogląda na nią »od wewnątrz«. [...] umiejętnie uniknął swoistej pułapki uznania panującej w Poznańskim sytuacji politycznej jako wyjątkowej i wyjaśniania jej za pomocą polsko-niemieckiego konfliktu narodowościowego”.

Wiesław Nowosad, *Konopaccy herbu Odwaga – dzieje pomorskiej rodziny senatorskiej w XV–XVIII wieku. Studium genealogiczno-majątkowe*, Warszawa 2014, wyd. Polskie Towarzystwo Historyczne, Wydawnictwo DiG, ss. 383 + 2 tab. genealogiczne

Pierwsza monografia naukowa Konopackich – jednej z najważniejszych senatorskich rodzin pomorskich, działających od końca XV do początków XVIII wieku. Praca składa się z dwóch części. W pierwszej, obszerniejszej, znalazły się rozdziały poświęcone legendom rodzinnym, herbowi i protoplastom rodziny oraz właściwe biogramy poszczególnych jej przedstawicieli w liczbie 64. W części drugiej autor zaprezentował „tematy o charakterze ogólnym, podzielone na zagadnienia związane z polityką rodzinną, majątkiem i edukacją Konopackich”. Według Nowosada, taki układ pozwolił „prześledzić procesy – nie dość widoczne w pojedynczych biogramach – mające wpływ na rozkwit i zmierzch rodziny. Dały one również dobrą podstawę do badań nad awansem rodziny w strukturze społecznej (urzędniczej i majątkowej) prowincji, a wnioski będące podsumowaniem stanowią jednocześnie zakończenie [...] publikacji”. W monografii znalazł się również aneks poświęcony problemowi podszywania się pod wygasające stare rody szlacheckie rodzin noszących to same lub podobne nazwisko. Co, jak się okazuje, było i jest zjawiskiem wszechobecnym.

Tomasz Łaszkiwicz, *Ziemiaństwo na Pomorzu w okresie dwudziestolecia międzywojennego – w perspektywie codzienności*, Inowrocław-Toruń 2013, wyd. Polskie Towarzystwo Historyczne Oddziały w Inowrocławiu i Toruniu, ss. 484 + 2 nlb

Najnowsza monografia poświęcona warstwie ziemiańskiej na Pomorzu w czasach II RP. Składa się z sześciu rozdziałów. W pierwszym autor charakteryzuje ziemiaństwo jako grupę społeczną, w drugim omawia jego podstawy gospodarcze. Rozdział trzeci zatytułowany jest *W kręgu życia codziennego pomorskich dworów*, czwarty omawia problemy życia rodzinnego. Relacje ziemian z robotnikami, służbą domową, administracją, duchowieństwem, a także ich stosunek do Niemców i ludności napływowej autor omówił w rozdziale piątym. Dwa ostatnie

rozdziały poświęcone są zaangażowaniu politycznemu i aktywności ziemian w organizacjach społecznych. Praca posiada oczywiście wstęp, zakończenie, bibliografię oraz indeks osobowy.

Waldemar Nocny, *Trzecie ujście Wisły*, Gdańsk 2013, wyd. Fundacja „Meritum”, ss. 419 + 1 nlb

Dzieje Świbna, Przegaliny i Mikoszewa, trzech wsi położonych w pobliżu przepokopu Wisły do Zatoki Gdańskiej. W jedenastu rozdziałach autor omawia historię, przyrodę, rybołówstwo, rekreację, życie artystyczne, oświatę, religię, architekturę oraz rolnictwo w ich okolicy. Praca opatrzona przypisami oraz obszerną bibliografią.

Sylwia Grochowina, *Polityka kulturalna niemieckich władz okupacyjnych w Okręgu Rzeszy Gdańsk-Prusy Zachodnie, w Okręgu Rzeszy Kraj Warty i w Rejencji Katowickiej w latach 1939–1945*, Toruń 2013, wyd. Fundacja General Elżbiety Zawackiej. Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek, ss. 310

Monografia ukazuje mało znany element polityki narodowościowej realizowanej przez okupanta niemieckiego na ziemiach polskich wcielonych do Rzeszy Niemieckiej, jaką była polityka kulturalna. Autorka podjęła próbę określenia celów, założeń oraz sposobów realizacji niemieckiej polityki kulturalnej na ziemiach polskich wcielonych do III Rzeszy. Pracę ujęto w czterech rozdziałach. Pierwszy nosi tytuł: *Polityka kulturalna narodowych socjalistów w latach 1933–1939*, drugi: *Kultura niemiecka w systemie okupacyjnym na ziemiach polskich wcielonych do Trzeciej Rzeszy w latach 1939–1945*, trzeci: *Niemieckie instytucje kulturalne na Pomorzu Gdańskim, w Wielkopolsce i na Górnym Śląsku w latach 1939–1945* oraz czwarty: *Niemieckie środowiska artystyczne na zaanektowanych przez Trzecią Rzeszę ziemiach polskich w latach 1939–1945*.

Małgorzata Mastalerz-Krystjańczuk, *Pomorze Zachodnie w polskiej nauce, publicystyce i działalności politycznej w latach 1919–1939*, Słupsk 2013, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, ss. 256 + 1 nlb

Autorka monografii stawia pytanie, na ile Polacy mogli być przygotowani do zachodzących zmian terytorialnych po II wojnie światowej i jakie miejsce zajmowało Pomorze Zachodnie w ich świadomości jeszcze przed wybuchem wojny w okresie II Rzeczypospolitej. Praca składa się z czterech rozdziałów, z których pierwszy obejmuje okres wyznaczania i krzepnięcia północno-zachodniej granicy Polski w latach 1919–1920. Już w tym czasie, jak pisze autorka, „...historia Pomorza Zachodniego była przywoływana jako dowód naporu niemieckiego, któ-

rego efektem było skurczenie się polskości jedynie do jego wschodnich powiatów. Przyłączenie ziem lęborskiej i bytowskiej do odradzającego się państwa stało się wówczas celem dyplomatów i pragnieniem tysięcy mieszkających tam Polaków”. W drugim rozdziale zaprezentowano miejsce Pomorza Zachodniego w nauce polskiej okresu dwudziestolecia międzywojennego. Zainteresowanie historią, archeologią, językoznawstwem czy geografiami tego terytorium przejawiało się szczególnie wśród naukowców poznańskich. W trzecim rozdziale omówiono obecność Pomorza Zachodniego we wszelkich publikacjach nastawionych na szerokie kręgi odbiorców. Rozdział czwarty przedstawia oddziaływania polskich konsulatów w Szczecinie i Pile oraz polskich organizacji społecznych i politycznych na polską mniejszość wschodnich powiatów Pomorza Zachodniego.

Tomasz Wicherkiewicz, *Regionalne języki kolateralne Europy – porównawcze studia przypadku z polityki językowej*, Poznań 2014, Wydawnictwo Rys, ss. 428

Pierwsza monografia w języku polskim poświęcona językom kolateralnym z perspektywy historii języków, językoznawstwa historycznego, socjolingwistyki, geolingwistyki i dialektologii, glottopolityki i legilingwistyki, dialektometrii oraz badań pejzażu językowego oraz w pragmatycznym kontekście polityki i planowania językowego, jak też *Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych*. Książka dotyczy fenomenu i typu języków do tej pory mało w literaturze fachowej obecnych. Potocznie postrzegane są one jako swego rodzaju odmiany pośrednie między dialektami i samodzielnymi językami, tymczasem autor proponuje charakterystykę wyróżniających cech interdyscyplinarnych owych kolateralnych wspólnot językowych, obejmującą endogeniczność i autochtoniczność, równoległą z językiem dominującym rozwój historyczny, silną tożsamość regionalną związaną z terytorium w stosunku do języka dominującego peryferyjnym, słabe akcentowanie czynników narodowych, wielowiekową dynamikę zmian prestiżu, statusu i zakresów użycia języka, nasilone od kilku dekad procesy standaryzacji i normalizacji języka, a w ostatnim czasie intensyfikację działań rewitalizacyjnych. Jako główne studia przypadku obrano kompleksy językowe: dolnoniemiecko-dolnosaksoński z północnych Niemiec i Niderlandów, scots z ulsterskim scots w Szkocji i Irlandii Północnej, kaszubski w Polsce, łatgalski na Łotwie oraz asturyjsko-mirandyjski w północnej Hiszpanii i Portugalii.

Monika Jakubek-Raczkowska, *Tu ergo flecte genua tua. Sztuka a praktyka religijna świeckich w diecezjach pruskich państwa zakonu krzyżackiego do połowy XV wieku*, Pelplin 2014, Wydawnictwo Bernardinum, ss. 723 + 1 nlb

Książka poświęcona problematyce religijności ludzi świeckich w państwie krzyżackim w Prusach. Autorka analizuje i interpretuje temat poprzez pryzmat

oddziaływania obrazów na wiernych. Skupia się na roli, jaką obrazy odgrywały zarówno we wspólnotowej, jak i indywidualnej praktyce religijnej, analizując ich treści i formę, ekspresję i retorykę, funkcje i miejsce w różnych przestrzeniach sakralnych dostępnych dla laikatu ze szczególnym naciskiem na ikonosferę kościoła parafialnego. Poddaje interpretacji możliwości oddziaływania dzieł sztuki na poziom chrystianizacji oraz na religijne emocje w miejskich i wiejskich kręgach społeczeństwa państwa zakonnego. Dzieło sztuki sakralnej jawi się w tym ujęciu jako ważny środek nauczania i współczynnik pobożności.

Marek Sass, *Byśławek w Borach Tucholskich. Z dziejów wsi i klasztoru*, wyd. Magraf s.c. na zlecenie Stowarzyszenia Rozwoju Gminy Lubiewo „Bory”, Bydgoszcz-Byśławek 2014, ss. 117 + 43 nlb

Monografia malowniczej borowiackiej wsi i znajdującego się tam klasztoru ss. benedyktynek, a później wincentynek. Składa się z dwóch części. W pierwszej chronologicznie omówiono dzieje, w drugiej zaś, będącej rodzajem albumu, znalazły się wielobarwne reprodukcje dokumentów i fotografii archiwalnych oraz zdjęć współczesnego Byśławka. Praca została opatrzona bibliografią.

Andrzej Mietz, Jan Pakulski, *Łobżenica. Portret miasta i okolicy*, wyd. II, Toruń 2014, Wydawnictwo Adam Marszałek, ss. 709

Drugie, jubileuszowe z okazji 700-lecia nadania praw miejskich, wydanie monografii historycznej Łobżenicy na Krajnie. Książka składa się z dziesięciu rozdziałów, z których dziewięć periodycznie opisuje dzieje miasta, ostatni zaś dotyczy miejscowych zabytków. Ponadto zamieszczono obszerną bibliografię, streszczenie w języku niemieckim, tablice ilustracyjne oraz indeksy: osobowy i geograficzny.

Roland Borchers, Katarzyna Madoń-Mitzner (Hg.), *Erinnerungen aus der Kaschubei. Erfahrungen und Identitäten 1920–1939–1945*, Schriften des Bundesinstituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa, Bd. 54, Oldenburg [2014], wyd. Bundesinstituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa, ss. 409

Praca z gatunku coraz modniejszego Oral History, której przewodnim tematem jest wojna na Kaszubach w pamięci polskich i niemieckich świadków. Praca składa się z przedmowy autorstwa Zbigniewa Gluzy, Piotra Jakubowskiego, Pawła Machcewicza, Gertrud Pickhan i Matthiasa Webera, wprowadzenia pióra redaktorów tomu, następnie dwóch artykułów: Rolanda Borchersa o historii Kaszubów i Piotra Filipkowskiego o historii mówionej na Kaszubach. Zasadniczą część książki

stanowią relacje świadków, które są podzielone na trzy okresy: międzywojenny, II wojny światowej i jej zakończenia. Na końcu znalazły się biogramy uczestników wywiadów oraz obszerna bibliografia.

Anna Maria Łubińska, Katarzyna Werner, Arkadiusz Peisert, *Neoplemiona czy epigoni? Współcześni studenci w tradycyjnych stowarzyszeniach studenckich: Klub Studencki „Pomorania” i Korporacja Akademicka „Welecja”, Pszczółki 2014, Wydawnictwo Orbis Exterior, ss. 209 + 1 nlb*

Książka obrazuje współczesne nawiązania do tradycyjnych organizacji studenckich na przykładzie powstałego w 1962 roku Klubu „Pomorania”, działającego przy Zrzeszeniu Kaszubsko-Pomorskim oraz odtworzonej w III RP, a powstałej w 1883 roku, Korporacji Akademickiej „Welecja”.

Kosznajderia. Dzieje niemieckiej enklawy osadniczej na Pomorzu Gdańskim, praca zbiorowa pod red. Jerzego Szwankowskiego, Chojnice 2013, wyd. Lokalna Grupa Działania Sandry Brdy w Chojnicach, ss. 375

Jak napisał we wstępie redaktor publikacji (s. 18–19): „Prezentowane wydawnictwo, [...] jest próbą podsumowania dotychczas przeprowadzonych badań i studiów nad dziejami Kosznajderii i pierwszym monograficznym ujęciem tematu od czasów ks. Rinka i jego dzieła *Die Geschichte der Koschneiderei* z 1932 roku”. Jest także punktem wyjścia do dalszych dociekań historycznych, chociażby na temat zderzenia tradycyjnej religijności Kosznajdrów z ideologią narodowosocjalistyczną, polonizacji Kosznajdrów, kosznajderskich losów po zakończeniu II wojny światowej związanych z wysiedleniem tej społeczności, zsyłkami do obozów pracy, wreszcie aklimatyzacją na terytorium powojennych Niemiec. Praca składa się z sześciu rozdziałów. W pierwszym, Jerzy Sikora i Łukasz Trzciniński zajęli się prehistorią terenów Kosznajderii. W drugim, Sławomir Zonenberg opracował temat *Ukształtowanie się i dzieje osadnictwa niemieckiego między Chojnicami a Tucholą w średniowieczu. Tereny Kosznajderii w dobie Rzeczypospolitej szlacheckiej* to tytuł rozdziału opracowany przez Andrzeja Grotha. Redaktor dzieła Jerzy Szwankowski napisał rozdział *Powrót na niemieckie łono. Pod berłem królewskim i cesarskim (1772–1920)*. Autorem dwóch ostatnich rozdziałów jest Włodzisław Jastrzębski, a dotyczą one Kosznajderii w II Rzeczypospolitej oraz w okresie wojny i okupacji (1939–1945). Zamieszczono również tekst w języku niemieckim *Zamiast posłowania*, autorstwa Kosznajdra Hansa Georga Behrendta. Na końcu zaś znalazły się współczesne fotografie wsi kosznajderskich.

***Dzieje gminy Wejherowo*, pod red. Bogusława Brezy, Wejherowo 2013, wyd. Gmina Wejherowo, ss. 813 + 17 nlb**

Obszerna monografia wiejskich okolic Wejherowa, stanowiących osobną jednostkę administracyjną – Gminę Wejherowo. Praca składa się z dziewięciu rozdziałów, Przedmowy wójta Henryka Skwarło, *Wstępu* i *Zakończenia*, indeksu osobowego, spisu ilustracji, streszczeń w języku angielskim i niemieckim oraz tablic ilustracyjnych zatytułowanych *Gmina Wejherowo w kolorze*. Ewa Woźniak i Grzegorz Masik napisali geograficzny rozdział *Gmina Wejherowo – miejsce i ludzie*. Archeolożki, Danuta Król i Janina Kurowska, opracowały *Osadnictwo pradziejowe i wczesnośredniowieczne na terenie gminy Wejherowo*. Rozdział *Obszar dzisiejszej gminy Wejherowo w świetle źródeł pisanych do II połowy XVI wieku* opracował mediewista Klemens Bruski. Następne rozdziały wyszły spod pióra historyków. Andrzej Groth jest autorem rozdziału *W Rzeczypospolitej szlacheckiej*. Leszek Jażdżewski opracował rozdział *W zaborze pruskim*, redaktor monografii Bogusław Breza napisał rozdział *W odrodzonej Polsce*, Andrzej Gąsiorowski *W dniach wojny 1939 roku i okupacji niemieckiej* oraz Grzegorz Berendt *W Polsce Ludowej*. Ostatni rozdział *Nazwy geograficzne i osobowe oraz mowa mieszkańców* jest dziełem językoznawcy Jerzego Tredera. Każdy z rozdziałów zakończony jest bibliografią.

***Gdynia Zachód. Z przeszłości w przyszłość*, pod red. Tadeusza Stegnera, Gdańsk-Gdynia 2014, wyd. Kosycarz Foto Press KFP, ss. 341**

Pierwsza monografia najmłodszej części miasta Gdyni, nazwanej przez urbanistów „Gdynią Zachód” (dzielnice: Dąbrowa, Wiczlino i Chwarzno) oraz dwóch sąsiednich wsi z gminy Szemud: Bojana i Koleczkowa. Tereny te, od około 40 lat, są obiektem miejskiej ekspansji Gdyni. Praca składa się z dziewięciu rozdziałów oraz *Słowa wstępnego* pióra redaktora tomu Tadeusza Stegnera. Rozdział pierwszy *Pradzieje Gdyni Zachód* opracowali archeolodzy Mirosław i Piotr Fudziński. Trzy kolejne rozdziały, poświęcone dziejom wsi położonych na terenie Gdyni Zachód od średniowiecza do I wojny światowej (1253–1920), napisał Tomasz Rembalski. Dariusz Małszycki, historyk z Muzeum Miasta Gdyni, w trzech rozdziałach przedstawił dzieje wsi: Chwarzno, Wiczlino, Kolonia, Bojano i Koleczkowo w okresie dwudziestolecia międzywojennego, II wojny światowej oraz w czasach Polski Ludowej (1920–1989). W ostatnim rozdziale przedstawił również moment włączenia Chwarzna, Wiczlina i Kolonii do Gdyni oraz pierwszych lat funkcjonowania tych osad, jako dzielnic miasta. Geografowie, Magdalena Szmytkowska i Mariusz Czepczyński, napisali rozdział *Współczesny krajobraz Gdyni Zachód*. Plany urbanistyczno-architektoniczne dla Gdyni Zachód przedstawił w ostatnim rozdziale Maciej Mycielski.

***Dzieje ziemi i powiatu chojnickiego, t. I. Przeszłość i terażniejszość ziemi chojnickiej*, red. Jacek Knopek, Chojnice 2013, wyd. Przedsiębiorstwo Marketingowe LOGO na zlecenie Powiatu Chojnickiego, ss. 733 + 1 nlb**

***Dzieje ziemi i powiatu chojnickiego, t. II. Kalendarium ziemi chojnickiej*, wybór i opracowanie Jacek Knopek, Chojnice 2010, wyd. Przedsiębiorstwo Marketingowe LOGO na zlecenie Powiatu Chojnickiego, ss. 252 + 1 nlb**

***Dzieje ziemi i powiatu chojnickiego, t. III. Ludzie ziemi chojnickiej*, wybór i opracowanie Jacek Knopek, Chojnice 2010, wyd. Przedsiębiorstwo Marketingowe LOGO na zlecenie Powiatu Chojnickiego, ss. 236 + 1 nlb**

***Dzieje ziemi i powiatu chojnickiego, t. IV. Dzieje ziemi chojnickiej w wypisach*, wybór i opracowanie Jacek Knopek, Chojnice 2008, wyd. Przedsiębiorstwo Marketingowe LOGO na zlecenie Powiatu Chojnickiego, ss. 252 + 1 nlb**

Ogromne, liczące prawie półtora tysiąca stron dzieło dotyczące dziejów ziemi, a po 1772 roku powiatu chojnickiego, które wydawane było w latach 2008–2013. Jako pierwszy ukazał się tom IV, który jest subiektywnym wypisem źródeł do dziejów ziemi chojnickiej. Dla epok wcześniejszych (sprzed I wojny światowej) są to materiały znane historykom i już publikowane w innych wydawnictwach tego typu. Tomy II i III wydane zostały w 2010 roku. Pierwszy z nich zawiera kalendarium ziemi chojnickiej, drugi zaś, w formie biogramów, przedstawia sylwetki najważniejszych postaci w jej dziejach. Najważniejszy i najobszerniejszy jest wydany w 2013 roku tom I, będący klasyczną monografią powiatu. Praca posiada przedmowę starosty chojnickiego oraz wprowadzenie Jacka Knopka – redaktora tomu. Pradzieje ziemi chojnickiej napisał Jacek Woźny. Następne „części”, których w sumie jest sześć, to dzieło kilku znanych pomorskich badaczy. Adam Szweda napisał *Księstwo pomorskie i państwo krzyżackie (do 1466 roku)* oraz Andrzej Groth *Pierwsza Rzeczpospolita (1466–1772)*, Jerzy Szwankowski *Państwo prusko-niemieckie (1772–1920)*. Włodzimierz Jastrzębski napisał dwie części: *Druga Rzeczpospolita (1920–1939)* i *Trzecia Rzesza Niemiecka (1939–1945)*. Czasy najnowsze wyszły spod pióra dwóch autorów, Macieja Hejgera *Polska Rzeczpospolita Ludowa (1945–1989/90)* oraz Michała Polaka *Trzecia Rzeczpospolita (po 1990 roku)*. Praca posiada spisy przedmiotowe i bibliografię, lecz nie została opatrzona w indeksy osobowe czy geograficzne, co przy tak obszernej pracy utrudnia jej przeglądanie.

***Język – tradycja – tożsamość*, pod red. Ewy Rogowskiej-Cybulskiej i Małgorzaty Milewskiej-Stawiany, Gdańsk 2013, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, ss. 165 + 10 nlb**

Książka dedykowana prof. Jerzemu Trederowi z okazji siedemdziesiątej rocznicy urodzin oraz czterdziestopięciolecia pracy naukowej i dydaktycznej, a jednocześnie owoc sesji językoznawczej pod tym samym tytułem, zorganizowanej 26 listo-

pada 2012 r. w Gdańsku. Zamieszczone w tomie teksty dotyczą zagadnień z zakresu tożsamości etnicznej (w tym polskiej, kaszubskiej i łużyckiej), tradycji kulturowej (w tym antycznej i chrześcijańskiej; narodowej, regionalnej i lokalnej; miejskiej i wiejskiej; spontanicznej i instytucjonalnej), tożsamości indywidualnej (w aspekcie dydaktycznym i onomastycznym), a także szeroko rozumianej tożsamości językowej. Książka zawiera ponadto bibliografię publikacji prof. Jerzego Tredera za lata 2007–2013.

***Johannes Hevelius and his Gdańsk*, edited by Marian Turek, Gdańsk 2013, wyd. Gdańskie Towarzystwo Naukowe, ss. 251**

Książka będąca owocem interdyscyplinarnej konferencji z 2011 r., zorganizowanej z okazji czterechsetnej rocznicy urodzin wybitnego gdańszczanina i astronoma Jana Heweliusza. Wśród dziewiętnastu artykułów znajdują się zarówno teksty poświęcone samemu astronomowi, jak i Gdańskowi epoki, w której on żył.

***Ród Sierakowskich na ziemi malborskiej*, pod red. Janusza Hochleitnera i Piotra Szwedowskiego, [Malbork 2013], wyd. Malborskie Centrum Kultury i Edukacji, Muzeum Zamkowe w Malborku, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział w Malborku, ss. 222 + 2 nlb**

Zbiór materiałów pokonferencyjnych, które zostały ogłoszone 20 lutego 2013 r. W broszurze łącznie zamieszczono trzynaście artykułów, dzieląc je na trzy części. W pierwszej, zatytułowanej *Kontekst* znalazły się m.in. teksty Stanisława Achremczyka *Szlachta malborska w XVIII wieku*, czy Tomasza Łaszkiwicza *Więzi rodzinne w środowisku ziemian pomorskich w dobie dwudziestolecia międzywojennego*. W części drugiej *Ród Sierakowskich* zamieszczono m.in. artykuł Macieja Kraińskiego *Panowie na Waplewie. Rodzina Hrabiów Sierakowskich z Ziemi Malborskiej*, czy Józefa Borzyszkowskiego *Sierakowscy i Waplewo a o. Maksymilian Napiątek (1881–1933) – redemptorysta, rekolekcjonista i misjonarz z Galicji*. W części trzeciej *Spuścizna* znalazły się tylko dwa artykuły: Łukasza Stawskiego *Zabytki z kolekcji Hrabiów Sierakowskich z Waplewa Wielkiego w zbiorach Muzeum w Kwidzynie* oraz Anny Bogdanowicz *Zespół szkolno-przedszkolny im. Rodziny Sierakowskich w Waplewie Wielkim. Dzieło, które trwa*.

Jacek Lewicki, Wojciech Lewicki, *Chelmińscy myśliwi. Historia i działalność Koła Łowieckiego „Orzeł” w Chelmie*, Chelmino 2013, wyd. Koło Łowieckie „Orzeł” w Chelmie, Bydgoski Dom Wydawniczy Margrafen, ss. 261 + 2 nlb

Monografia upamiętniająca 90. rocznicę powstania Polskiego Związku Łowieckiego oraz 60. rocznicę powstania Koła Łowieckiego „Orzeł” w Chelmie. Praca składa się z dwóch części. W pierwszej przedstawiono dzieje łowiectwa na Pomo-

rze, ze szczególnym uwzględnieniem Ziemi Chełmińskiej od 1772 do 1978 r. Ostatni, piąty rozdział, poświęcony został założycielowi koła łowieckiego nr 3 „Leśnik” w Chełmnie – Kazimierzowi Szlachetce. W części drugiej zaprezentowano działalność Koła Łowieckiego „Orzeł” w Chełmnie w latach 1979–2013. Obie części opatrzone są indeksami osobowymi i geograficznymi.

***Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (1969–1988–2013). Dzieje – profil badawczy – absolwenci*, red. Andrzej Kopiczko, Olsztyn 2013, wyd. Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych UWM, ss. 334 + 1 nlb**

Książka wydana z okazji 25-lecia Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Na wstępie zamieszczono przedmowy Rektora UWM, Wojewody Warmińsko-Mazurskiego, Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Prezydenta Miasta Olsztyna oraz Dziekana Wydziału Humanistycznego UWM. Następnie zamieszczono zarys dziejów Instytutu, pióra Andrzeja Kopiczki oraz przedstawiono władze Uczelni i Instytutu. Interesujące są charakterystyki poszczególnych zakładów (w sumie dziewięć), funkcjonujących w ramach Instytutu. W dalszej części znalazły się: opis dziejów Instytutu w zestawieniach i tabelach, wykazy absolwentów oraz fotograficzna kronika działalności Instytutu.

Jan Trepczyk, Aleksander Labuda, Jan Romski, Stefan Bieszk, Franciszek Grucza, Feliks Marszałkowski, *Poezja zrzeszyńców*, wstęp Józef Borzyszkowski, Daniel Kalinowski, Hanna Makurat, Gdańsk 2013, seria: *Biblioteka Pisarzy Kaszubskich*, t. 8, wyd. Instytut Kaszubski, ss. 724

Ósmy tom *Biblioteki Pisarzy Kaszubskich* zawiera dzieła twórców liryki kaszubskiej, z najbardziej chyba znanym Janem Trepczykiem na czele. Poezja zrzeszyńców to dla czytelnika lekcja o skomplikowanej sferze ich ducha, myśli, ideologii, o istocie spojrzenia na kaszubszczyznę i kaszubski świat. Całość poprzedzona wnikliwym wstępem Józefa Borzyszkowskiego (*Zrzeszyńcy a Zrzeszenie Regionalne Kaszubów i „Zrzesz Kaszëbskô” w dziejach ruchu kaszubskiego*), Daniela Kalinowskiego (*Pieśń i sława. O liryce zrzeszyńców*) i Hanny Makurat (*Charakterystyka języka utworów lirycznych zrzeszyńców*).

***Wielkie Pomorze. Kultura i sztuka*, pod red. Adeli Kuik-Kalinowskiej i Daniela Kalinowskiego, Gdańsk-Słupsk 2013, wyd. Instytut Kaszubski, Akademia Pomorska w Słupsku, ss. 447 +1 nlb**

Książka jest pokłosiem III Międzynarodowej Konfrontacji Kulturowej Wielkie Pomorze, która odbyła się w różnych obiektach Słupska w dniach 12–14 paź-

dziennika 2014 r. Publikacja, poprzedzona słowem wstępnym redaktorów, podzielona została na cztery części. W pierwszej, *Generalia*, znalazły się dwa artykuły: Cezarego Obracht-Prondzyńskiego *Kultura pomorska czy pomorskie kultury? Między sąsiedztwem a zderzeniem kultur na pograniczu* oraz Izabeli Stelmasiak *Aksjologiczny potencjał literatury narodowej na wielokulturowym Pomorzu – perspektywa pedagogiczna*. W najobszerniejszej części drugiej, zatytułowanej *Syntetyczno-interpretacyjny przegląd tematyki* znalazły się m.in. teksty: Rafała Foltyna *Sztuka przedchrześcijańskiego Pomorza*, Józefa Borzyszkowskiego *Parafia a sztuka na Pomorzu*, Anny Brochockiej *Zabytki funeralne w Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku*, Jowity Kęcińskiej-Kaczmarek *Tradycja i inspiracje w widowiskach folklorystycznych na Krajnie*. W części zatytułowanej *Twórcy na Pomorzu*, znalazły się artykuły Hansa-Udo Voglera *Ernst Moritz Arndt – ein Mann aus Pommern, ein Kämpfer gegen Unterdrückung, ein Christ, ein Gelehrter und Dichter*, Daniela Kalinowskiego *Phillip Otto Runge i romantyczna synteza sztuki*, Tadeusza Linknera *Izydor Gulgowski jako etnograf i literat* oraz Klausa Hammera *Lebasee mit Revekol – Karl Schmidt-Rottluffs bildkünstlerische Entdeckung Hinterpommerns*. W ostatniej części *Artystyczne gesty* znalazły się teksty i nuty dzieł teatralnych.

***Jem jô rëbôk... Rybołówstwo na Kaszubach – tradycja i współczesność*, red. naukowa Anna Kwaśniewska, Wieżyca 2014, wyd. Kaszubski Uniwersytet Ludowy, ss. 392**

Książka jest efektem przeprowadzonych interdyscyplinarnych badań terenowych nad rybakami i rybołówstwem przybrzeżnym i jeziornym. Jak czytamy we wstępie autorstwa Anny Kwaśniewskiej: „Jego celem było poznanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego rybaków kaszubskich – zarówno materialnego (sprzęt, narzędzia), jak i niematerialnego (zwyczaje doroczne, wiedza ludowa dotycząca pogody i ryb, wierzenia i praktyki związane z morzem). Ważną kwestią było też poznanie historii rodów rybackich oraz specyfiki pracy i zawodu rybaka. Kolejnym zagadnieniem było przedstawienie zmian zachodzących w sektorze rybołówstwa oraz ich wpływ na życie i kulturę lokalnych społeczności. W badaniach dużo uwagi poświęcono też specyfice kuchni rybackiej będącej ważnym elementem kultury rybaków”. Wśród artykułów znalazły się m.in. Anny Kwaśniewskiej *Rybołówstwo na Kaszubach. Przeszłość – przemiany – terażniejszość*, a także Niematerialne dziedzictwo kulturowe północnych i środkowych Kaszub, Mateusza Konkela *Najstarsze rody rybackie Boru i Jastarni w świetle ksiąg metrykalnych. Studium genealogiczne*, Krzysztofa Zamościńskiego *Narzędzia i sprzęty rybackie oraz metody połowu w kaszubskim rybołówstwie jeziornym* oraz Mirosława Kuklika *Organizacja połowów w tradycyjnym kaszubskim rybołówstwie przybrzeżnym*.

Confliktus magnus apud Grunwald 1410. Między historią a tradycją. Materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Grunwald – Tannenberg – Žalgiris”, zorganizowanej 20–24 września 2010 r. w Malborku i Krakowie, red. Krzysztof Ożóg, Janusz Trupinda, Malbork 2013, wyd. Muzeum Zamkowe w Malborku, ss. 375

Książka stanowi pokłosie wymienionej w tytule konferencji z okazji 600. rocznicy bitwy pod Grunwaldem. Składa się na nią ponad 30 tekstów, podzielonych na cztery części: 1. *U progu Wielkiej Wojny*, 2. *Wojna i jej pokłosie*, 3. *Pogrunwaldzkie tradycje*, 4. *Grunwald w literaturze, sztuce, filmie i polityce XIX–XX wieku*. Poprzedzone są one wstępem, w którym Piotr Franaszek opisał *Krakowskie obchody rocznic grunwaldzkich w 2010 r.* a Janusz Trupinda *Obchody rocznicy bitwy pod Grunwaldem w Malborku*.

Księga Pamiątkowa IV Kongresu Kociewskiego, pod red. Mirosława Kalkowskiego, Starogard Gdański 2013, wyd. Towarzystwo Miłośników Ziemi Kociewskiej Starogard Gdański, ss. 547

Materiały z dni kongresowych, które odbyły się w Tczewie 8 maja 2010, Starogardzie Gdańskim 3 lipca 2010 i w Świeciu 9 października tego roku. Znaczną część tomu zajmują materiały organizacyjne Kongresu. Następnie zamieszczono teksty wystąpień z Tczewa zatytułowane *Dziedzictwo historyczne Kociewia – wartością naszej małej ojczyzny?*, w tym m.in. Józefa Borzyszkowskiego *Kaszubsko-kociewska wspólnota dziejów i kultury oraz odpowiedzialność za przyszłość – nie tylko Pomorza*, czy Mirosława Möllera *Jak Kociewiakom opowiadać o historii?* Spotkanie w Starogardzie Gdańskim odbyło się pod hasłem *Kultura Kociewia*. Spośród kilkunastu wystąpień warto przywołać: Andrzeja Grzyba *Jak się ma Kociewie*, Marii Pająkowskiej-Kęsik *Dialekt kociewski jako wyznacznik tożsamości regionalnej*, Tadeusza Linknera *Obecna sytuacja małomiejskich i wiejskich bibliotek*, Zbigniewa Potockiego *Jak działają instytucje „historyczne”, a zwłaszcza muzea na przykładzie Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim* czy Małgorzaty Wałaszewskiej *Gród i grodzisko w Owidzu*. Dzień kongresowy w Świeciu odbył się pod hasłem *Edukacja regionalna na Kociewiu*. Ponownie wygłoszono kilkanaście referatów, w tym Ireneusza Pieróga *Kociewie w życiu Floriana Ceynowy*, Anety Lewińskiej *Elementarz Franciszka Miernickiego ze Świecia jako dzieło niezwykle*, Katarzyny Sturmowskiej *O germanizmach w dialekcie kociewskim*. W dalszej części tomu znalazły się materiały ilustrujące wydarzenia po Kongresie, w tym publikacje prasowe na ten temat.

Prezydenci polskiego Szczecina. Suplement do „Kroniki Szczecina”, red. Kazimierz Kozłowski, Zdzisław Pacała, Piotr Chrobak, Szczecin 2014, wyd. Szczecińskie Towarzystwo „Pogranicze”, Oficyna Wydawnicza Archiwum Państwowego w Szczecinie „Dokument” przy współpracy z Wydawnictwem i Drukarnią „Kadruk”, ss. 265 + 7 nlb

Zbiór czternastu artykułów o prezydentach powojennego Szczecina, ale i o wizycie papieża Jana Pawła II w obiektywie Krystyny Łyczywek. Ponadto fotografie z wystawy *Szczecin Transformacje 1989–2014*.

Maciej Krzeptowski, Janina Krzeptowska, *Zasolony król*, wyd. II, Gdynia 2012, wyd. Morski Instytut Rybacki – Państwowy Instytut Badawczy, ss. 352

Monografia najpopularniejszej, i najważniejszej, jak dowodzą autorzy książki, ryby na świecie, jaką jest śledź. O bogactwie informacji, zawartych w opracowaniu świadczą tytuły rozdziałów: *Śledzie wokół nas, Lepiej łowić niż zbierać i polować, Jego Wysokość Śledź wkracza na scenę, Czas Hanzy, Wydarzyło się na Morzu Północnym, Nie tylko Holendrzy, Na pomorskim brzegu, Pochwała dwudziestolecia, Powrót do przyszłości, Kaszubi, osadnicy, repatrianci..., Zdaniem ichtiologa, Zjeść śledzia*. Książka bogato ilustrowana, opatrzona bibliografią.

***XX lat Kaszubskiego Liceum Ogólnokształcącego w Brusach 1991–2011*, praca zbiorowa, Gdańsk-Brusy 2011, wyd. Zarząd Główny Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, ss. 136**

Broszura wydana z okazji jubileuszu kaszubskiego liceum w Brusach. Wśród okolicznościowych tekstów można wyróżnić Stanisława Pestki *Liceum kaszubskie, czyli bardzo dobre*, Józefa Słomińskiego *Kulisy powstania liceum*, Gabrieli Kloske *Losy absolwentów KLO w latach 1994–2010*, czy Felicji Baska-Borzyszkowskiej *Konkursy poezji w szkole*. Połowę książeczki zajmują zdjęcia, ilustrujące historię liceum.

***Materiały i studia do regionalizmu słupskiego, t. XII. Opracowania dotyczące słupskich jubileuszy 2013 r., problemy środkowopomorskiej literatury oraz rękodziela, wybrane zagadnienia przyrodnicze, wspomnienia zmarłych Działaczy*, red. Józef Cieplik, Słupsk 2013, wyd. Słupskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne, Koło Miłośników Regionu i Przyjaciół Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”, ss. 145**

Zbiór kilkunastu artykułów dotyczących Słupska i okolicy. Uwagę zwracają teksty: Daniela Kalinowskiego *Oswajanie Słupska. O wątku topograficznym w poezji*

Marty Aluchny-Emelianow, Zbigniewa Zielonki Zadania badawcze nad Słupskiem i jego regionem, Tomasza Katafiasza Historyczno-kulturowe dziedzictwo w krajobrazie wsi pomorskich i jego potencjał społeczno-ekonomiczny czy Katarzyny Bartosiewicz i Krystyny Mazurkiewicz-Palacz Zabytkowa stolarka drzewiowa miasta Słupska.

Arkadia. Gdyńskie lotnisko przelomu XIX i XX w., red. Jacek Friedrich, Gdynia 2014, wyd. Muzeum Miasta Gdyni, ss. 118 + 2 nlb

Katalog towarzyszący wystawie o takim samym tytule, która była eksponowana w Muzeum Miasta Gdyni od 3 czerwca do 7 września 2014 roku. Składa się z dwóch części, poprzedzonych słowem wstępnym Jacka Friedricha. W pierwszej zamieszczono artykuł Tomasza Rembalskiego *Dzieje gdyńskich lotnisk przelomu XIX i XX wieku*, natomiast druga, będąca katalogiem opracowanym przez Dariusza Małszyckiego, nosi tytuł *Gdyńskie lotniska przelomu XIX i XX wieku na kartach pocztowych w zbiorach Muzeum Miasta Gdyni*.

Wielokulturowe cmentarzysko w Nowym Targu, stan. 6, gm. Stary Targ, pod red. Ewy Fudzińskiej i Piotra Fudzińskiego, Malbork 2013, wyd. Muzeum Zamkowe w Malborku, ss. 945 + 3 mapy

Zbiorowa monografia stanowiska archeologicznego (wielokulturowego cmentarzyska) w Nowym Targu, na którym prace trwały w latach 1974–1980 oraz ponownie w 2011 r. W pracy przedstawiono historię badań archeologicznym na tym terenie, jak również wyniki badań archeobotanicznych, metaloznawczych, dendrochronologicznych i petrograficznych ceramiki i innych.

Testamenty szlachty Prus Królewskich z XVII wieku, oprac. i wyd. Jacek Kowalkowski i Wiesław Nowosad, Warszawa 2013, Wydawnictwo DiG, ss. 436

Publikacja zawierająca edycję 111 testamentów szlachty Prus Królewskich z XVII wieku, stanowi przyczynek do dalszych badań nad nowożytnym społeczeństwem Rzeczypospolitej. Należy do prac prezentujących zbiór dokumentów testamentowych w układzie określonym kryteriami: grupa społeczna – terytorium – czas – źródła. Częściowo wypełnia lukę w badaniach nad stanem szlacheckim Prus Królewskich, dostarczając obecnym i przyszłym badaczom materiał do dalszego wykorzystania w badaniach nad społeczeństwem XVII wieku i jego kulturą materialną. Praca poprzedzona jest wnikliwym wstępem i wykazem skrótów, zakończona zaś *Słowniczkiem niektórych słów i zwrotów staropolskich*, bibliografią oraz niezbędnym przy tego typu pracach indeksem osób, zgromadzeń i miejsc. Dzieło zostało wydane w serii *Szlachta i ziemiaństwo na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej*.

***Księga proskrybowanych Nowego Miasta Torunia (1358–1412)*, wyd. Bożena Wyrozumska, Toruń 2013 („Fontes TNT”, nr 107), wyd. Towarzystwo Naukowe w Toruniu, ss. XXIV + 69**

Księga proskrybowanych Nowego Miasta Torunia odnotowuje osoby, które za przestępstwa, np. za zranienia lub zabójstwa, zostały skazane na banicję. Opublikowana księga obejmuje wpisy z lat 1358–1412. Ponieważ źródło to dotąd zostało w małym stopniu wykorzystane przez historyków, jego wydanie drukiem pozwoli na jej lepsze wykorzystanie przez badaczy.

***Wilkierz wsi Kosowo i Chrystkowo z pierwszej połowy XVIII wieku*, oprac. i przekład Michał Targowski, Gruczno 2013, wyd. Towarzystwo Przyjaciół Dolnej Wisły, ss. 58**

Ciekawe źródło do dziejów wsi – wilkierz, czyli zbiór przepisów wiejskich, zawierający szereg regulacji dotyczący m.in. funkcjonowania urzędu sołectkiego i całej gromady wiejskiej, rozstrzygania sporów między sąsiadami czy utrzymywania porządku we wsi. Wydany dokument w oryginale znajduje się w Bibliotece Gdańskiej PAN. Autor wydał jego naukowo opracowany oryginał, tłumaczenie na język polski, faksymile oryginału oraz poprzedził wstępem.

Otto Goerke, *Der Kreis Flatow / Powiat Złotów*, fragmenty w tłum. Alicji Heimann, konsultacja hist. Joachim Zdrenka, Złotów 2013, seria: *Biblioteka Muzeum Ziemi Złotowskiej*, wyd. Muzeum Ziemi Złotowskiej, ss. 280

Pierwsze polskie tłumaczenie fragmentów najwartościowszej niemieckiej monografii powiatu złotowskiego, autorstwa Otto Goerkego z 1918 r. Obejmuje głównie dzieje miasta Złotów, gdyż jak napisano we wstępie, na tyle wystarczyło środków wydawcy. Praca składa się z osiemnastu rozdziałów, w których omówiono: informacje geograficzne i przyrodnicze, rys historyczny miasta, obszar gminy, podział gruntów, ludność, stan miasta (budynki, ulice i in.), uprawę roli i hodowlę bydła, rzemiosło i handel, komunikację, opiekę społeczną i troskę o dobrobyt mieszkańców, parafie ewangelicką i katolicką, gminę żydowską, szkolnictwo, gazety, biblioteki, pomniki, sądownictwo, administrację miasta, podatki, znane osobistości urodzone w Złotowie oraz stowarzyszenia.

abp A.J. Nowowiejski, *Płock. Monografia historyczna, napisana podczas wojny wszechświatowej, poprawiona i uzupełniona w roku 1930*, wyd. II, Płock [1930], reprint 2013, wyd. Płocki Instytut Wydawniczy, ss. 714 + 4 nlb

Reprint wydanej przed II wojną światową obszernej monografii diecezji płockiej. Na uwagę zasługuje przedstawiona w niej postać jednego z tamtejszych biskupów, pochodzącego z Mokrego k. Czerska, Franciszka Pawłowskiego (1774–1852).

Zdzisław Matyla, *Człuchów – moje miasto. Szkice z przeszłości, do druku przygotowali: Krzysztofa Monikowska i Marian Fryda, Człuchów 2014, wyd. Muzeum Regionalne w Człuchowie, ss. 200*

Zbiór kilkudziesięciu artykułików historyka-amatora Zdzisława Matyla, związanego z Człuchowem od 1945 r. Teksty zostały podzielone na pięć części: *Wokół zamkowej wieży, Zwyczajni niezwyčajni, Urzędy i instytucje, Zapomniane miejsca* oraz *Silva rerum*. Całość bogato ilustrowana i poprzedzona tekstem *Zamiast wstępu*.

Karol Mallek, *Mazury polskie. Pamiętniki, t. IV. Od 2 lutego 1945 do 12 października 1966 r., Olsztyn 2011, wyd. Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze” w Olsztynie, ss. 443*

Czwarty i ostatni tom wspomnień działacza mazurskiego, pisarza, folklorysty, publicysty i nauczyciela Karola Małłka (1898–1966). Trzy pierwsze, znacznie ocenzurowane, ukazały się w latach 1967–1970, ostatni ze względów politycznych mógł ukazać się dopiero w obecnych czasach. Małłek, jako delegat PKWN był świadkiem dramatu Mazurów po wkroczeniu do dawnych Prus Wschodnich wojsk radzieckich, a następnie przejmowania władzy przez Polaków, najczęściej niskiej kultury i niezrozumienia dla losów rodzimej ludności Mazur i Warmii. Na kolejnych stronach autor przedstawił koleje życia w powojennej rzeczywistości, związane z tym nadzieje i przede wszystkim rozczarowania. Ostatnia część pamiętnika jest próbą bilansu całego życia autora. Właściwy pamiętnik poprzedzony jest tekstem Bronisława Gołębiowskiego *Na marginesie pamiętników Karola Małłka*.

Gerhard Jeske, *Erzählungen und Kommentare. Von Danzig bis Hamburg. Ansichten einer Lebenserfahrung, [Hamburg 2014], Edition Lumen, ss. 235*

Zbiór opowiadań, esejów i komentarzy Gerharda Jeskego, urodzonego w Gdańsku, a mieszkającego (po 1945 r.) w Hamburgu teologa, fotografa, grafika i publicysty. Polskiemu czytelnikowi znanego z książki *Anioł z trąbką*. Poza tekstami związanymi ściśle z Gdańskiem, zwraca uwagę przeprowadzony w 1980 r. wywiad z Pelagią Żmuda-Trzebiatowską z Czarnej Dąbrowy, w której gospodarstwie w czasie II wojny światowej ukrywał się ks. Józef Wrycza – jeden z przywódców „Gryfa Pomorskiego”.

Pamiętniki chojnickie, oprac. Kazimierz Ostrowski, Chojnice 2013, wyd. Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, ss. 166 + 1 nlb

Zebrany w jeden tomik zbiór dziewięciu pamiętników-wspomnień osób związa-

nych w jakiś sposób z Chojnicami. Wśród nich m.in. artyści malarza Franciszka Pabicha, urzędnika Józefa Trzebiatowskiego, Anieli z Hoffmanów Paździorowej o rodzicach Helenie i Bogumile Hoffmannach, nauczycielach gimnazjum klasycznego w Chojnicach, nauczyciela Stanisława Kossak-Główniczewskiego czy Władysława Kuleszy o partyzancie Marcjanie Czarnowskim ps. „Wrzos”.

Krystyna Mazurkiewicz-Palacz, *Dawne cmentarze w powiecie słupskim*, wyd. II poprawione, Słupsk 2013, wyd. Starostwo Powiatowe w Słupsku, ss. 254

Katalog dawnych cmentarzy opracowany w oparciu o zasoby archiwum słupskiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku. W zamiarze autorki książka ma ukazywać dawne założenia cmentarzy w momencie „możliwie najlepszego ich przestrzennego zachowania”. Informacje o cmentarzach mają być materiałem porównawczym dla przyszłych badań. Publikacja posiada indeks polsko-niemieckich nazw miejscowości, bibliografię oraz spis ikonografii.

„Stutthof”. Zeszyty Muzeum, 2013, nr 1 (11), wyd. Muzeum Stutthof w Sztutowie, ss. 268

Wznowiony po ponad dwudziestu latach periodyk Muzeum Stutthof w Sztutowie. Zamieszczono w nim sześć artykułów naukowych, których autorami są pracownicy muzeum. Cztery pierwsze dotyczą problematyki obozowej, dwa kolejne konspiracji pomorskiej w czasie II wojny światowej. Warto wymienić w tym miejscu niektóre: Marka Orskiego *Losy jeńców wojennych i internowanych więźniów cywilnych w obozach Wehrmachtu na Pomorzu w latach 1939–1945*, Marcina Owsiańskiego *Obóz specjalny w KL Stutthof 1944–1945*, czy Bogdana Chrzanowskiego *Akcje gestapo przeciwko konspiracji pomorskiej na terenie Grudziądzka i Gdyni w latach 1940–1943 (nieznany dokument Oddziału II Sztabu Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie)*.

„Zeszyty Chojnickie”, 2014, z. 29, wyd. Chojnickie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, ss. 239 + 1 nlb

Jubileuszowe wydanie najważniejszego czasopisma, ukazującego się z pewnymi przerwami w Chojnicach od 1964 r. Z tej okazji na wstępie zamieszczono okolicznościowy tekst Kazimierza Jaruszewskiego, przybliżający dzieje chojnickiego periodyku. Zamiast aktualnych artykułów i materiałów zamieszczono wybrane (najwartościowsze) 23 artykuły z poprzednich roczników. Na końcu znalazła się bibliografia wszystkich artykułów, które ukazały się dotąd na łamach „Zeszytów Chojnickich”.

„Baszta”, 2013, z. 12, wyd. Muzeum Historyczno-Etnograficzne im. Juliana Rydzkowskiego w Chojnicach, ss. 160

Dwunasty zeszyt chojnickiego muzeum zawiera dziewięć artykułów i materiałów, z których na uwagę zasługują: Lidii Białkowskiej *Twórczość Józefa Chelmskiego w zbiorach Muzeum Historyczno-Etnograficznego w Chojnicach*, Anny Czapczyk *Ottom Weiland w świetle zachowanych materiałów* czy Mateusza Janczyńskiego *Wstępne wyniki badań archeologicznych rezydencji Lewald-Jezierskich i Sikorskich w Wielkich Chelmach, pow. chojnicki. Sezon 2012*. Ponadto w osobnych działach zaprezentowano działalność edukacyjną, gromadzenie, dokumentację i konserwację zbiorów w chojnickim muzeum, ważniejsze wydarzenia muzealne, wydawnictwa i publikacje, recenzje oraz nekrologi. Na końcu znalazły się kolorowe ilustracje do tekstów zeszytu.

„Zapiski Tucholskie”. Rocznik Społeczno-Kulturalny. Wydanie specjalne *Tradycje kształcenia nauczycieli w Tucholi. Od Seminarium Nauczycielskiego do Liceum Pedagogicznego*, 2013, nr 7, wyd. Miejska Biblioteka Publiczna w Tucholi, ss. 264

Wydanie specjalne tucholskiego rocznika z okazji 45. rocznicy zakończenia działalności Liceum Pedagogicznego w Tucholi, które było połączone z okolicznościowym Zjazdem Absolwentów. W publikacji znalazły się cztery artykuły, w tym dwa Jerzego Szwankowskiego: *Kształcenie nauczycieli szkół ludowych w Tucholi w dobie zaboru pruskiego* oraz *Pamięć o Seminarium i Liceum – zjazdy, spotkania towarzyskie, wydawnictwa*. Pozostałe teksty napisali Paweł Redlarski *Dzieje i działalność Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Tucholi w latach 1920–1936* i Marek Sass *Liceum Pedagogiczne w Tucholi w świetle dokumentów i wspomnień*.

„Kwartalnik Chojnicki”. Pismo Społeczno-Kulturalne, styczeń-marzec 2014, nr 7, wyd. Miejska Biblioteka Publiczna w Chojnicach, ss. 95 + 1 nlb

W kolejnym numerze chojnickiego kwartalnika znalazł się m.in. *Sabat szefowych* Beaty Królickiej, czyli o stowarzyszeniu człuchowskich kobiet pełniących funkcje kierownicze, *O współpracy Chojnickiego Towarzystwa Przyjaciół nauk i Towarzystwa Miłośników Ziemi Człuchowskiej. Przykład dobrej praktyki* Kazimierza Jaruszewskiego. Ponadto dział (*Kronika chojnicka*) poświęcony życiu kulturalnemu w Chojnicach oraz kilka krótkich tekstów poświęconych dziejom miasta, m.in. Krystiana Reszczyńskiego i Kazimierza Jaruszewskiego *Irena Niezychowska Polska Amazonka*.

„Herito”. Dziedzictwo, kultura, współczesność, kwartalnik, 2014, nr 13, wyd. Międzynarodowe Centrum Kultury, ss. 201 + 4 nlb

Numer 13. kwartalnika „Herito” skupia się wokół pojęcia „konflikty pamięci”, co w słowie od redakcji tłumaczy prof. Jacek Purchla: „O ile historia stanowi zamkniętą strukturę, o tyle pamięć jest otwarta zarówno dla jednostek, jak i dla zbiorowości. Pamięć zbiorowa bardziej rekonstruuje, niż rejestruje przeszłość. (...) mamy dzisiaj do czynienia nie tylko z odzyskiwaniem pamięci i polifonią pamięci, lecz także – a może przede wszystkim – z konfliktami pamięci, z pamięcią »naszą i waszą«, z pamięcią kłopotliwą, z manipulacją pamięcią, z jej sakralizacją, zawłaszczaniem i instrumentalizacją”. Wokół tego zagadnienia skupione są zawarte w kwartalniku teksty, m.in. Stanisława Obirka *O dialogu w kontekście konfliktów pamięci*, Sharon Macdonald *Europa jako kraina pamięci*, Agnieszki Zabłockiej-Kos *Więcej intelektu, mniej emocji. W poszukiwaniu równowagi narracji w muzeach historycznych w Polsce*. Kwartalnik jest dwujęzyczny: polsko-angielski.

Roch Michał Mackowicz, Dziedzictwo, Olsztyn 2010, nakładem autora, ss. 197 + 2 nlb

Interesująca, jedna z cenniejszych opublikowanych w ostatnich latach, rodzinna saga autorstwa emerytowanego profesora Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Obejmuje losy pomorskich i krajniackich rodzin Mackowiczów i Ronkowskich oraz kilku innych z nimi spokrewnionych. Książka wzbogacona licznymi fotografiami, spośród których wiele wykonanych było przez ojca autora – Jana Mackowicza, wieloletniego nauczyciela, w tym polskich szkół na Złotowszczyźnie w okresie międzywojennym.

Benedykt Reszka, Czas zła. Sowieckie bezprawie na kaszubskich Gochach, wyd. II uzupełnione, Rumia-Borowy Młyn-Kartuzy 2013, nakładem autora, ss. 260 + 3 nlb

Drugie, uzupełnione wydanie książki emerytowanego nauczyciela o deportacjach Kaszubów z Gochów do zauralskich łagrów, a także opisująca klimat aresztowań, rabunków i bestialstwo gwałtów, niekiedy kończących się śmiercią, dokonywanych przez żołnierzy Armii Czerwonej i funkcjonariuszy NKWD. Lektura obowiązkowa dla członków wszelkiego typu grup rekonstrukcji historycznych, u których dominuje podziw dla „romantycznych” zmagani militarnych, a niedostrzegany jest bezsens wszelkich wojen i występuje całkowity brak empatii dla jej ofiar.

Jadwiga Knapińska, *Knapińscy. Ród kaszubski, Banino* [2013], wyd. Rost, ss. 55 + 1 nlb

Broszura wydana z okazji I Zjazdu Rodu Knapińskich, który odbył się w Luzinie 6 lipca 2013 r. Najdalsze dzieje rodziny Knapińskich sięgają początku XIX w., lecz autorka skupiła się głównie na czterech najmłodszych pokoleniach – potomkach Augustyna (ur. 1876) i Marty z d. Dąbrowskiej. Broszura bardzo bogato ilustrowana reprodukcjami zdjęć i dokumentów rodzinnych.

***Trzebiatowscy, cz. XIV, praca zbiorowa pod red. Zdzisława Zmuda Trzebiatowskiego, XV Zjazd Rodzin Trzebiatowskich 27-29 czerwiec 2014, Łąkie (Szlacheckie)* [2014], wyd. Rada Rodzin Trzebiatowskich, ss. 292 + 1 nlb**

W czternastym tomiku o rodzinie Trzebiatowskich, który sam w sobie stanowi już pewien rekord na Kaszubach w ich liczbie, zawiera dwa sprawozdania z poprzedniego zjazdu rodziny, który odbył się w 2013 r. w Wejherowie oraz kilka tekstów okolicznościowych, które zostały tam wygłoszone przez uczestników zjazdu. Ponadto wiele relacji, w tym z odsłonięcia tablicy pamiątkowej poświęconej prof. Klemensowi Trzebiatowskiemu, czy z wręczenia Bazun 2013 – nagród Fundacji Naji Gochë. W odróżnieniu od poprzednich tomów niewiele w nim genealogii.

Władysław Szulist, *Mściszewice. Kartki z przeszłości XX wieku*, Lipusz 2013, nakładem autora, ss. 117 + 94 nlb

Kolejna książka ks. Władysława Szulista poświęcona wsi Mściszewice, siedzibie parafii, w której był wieloletnim proboszczem. Omawia warunki przyrodnicze oraz stosunki społeczno-gospodarcze do 1939 r. Publikuje również interesujące źródło, jakim jest spis mieszkańców Mściszewic z 1936 r., sporządzony przez sołtysa Bernarda Kropidłowskiego. Zamieszcza kilka recenzji najnowszych publikacji, dotyczących spraw pomorskich oraz, co jest już swego rodzaju tradycją w publikacjach ks. Szulista, obszerną część z ilustracjami – swoistym albumem ikonografii do tekstów oraz fotografiami osób spokrewnionych lub zaprzyjaźnionych z duchownym historykiem.

Władysław Szulist, *Kaszubska Polonia na świecie dawniej i dziś. Zarys problematyki*, Lipusz 2014, nakładem autora, ss. 131 + 3 + CLXXXIV

Zbiór krótkich tekstów na temat najważniejszych ośrodków kaszubskiego wychodźstwa na świecie. Ponadto autor przybliży najważniejsze postaci kaszubskiej diaspory. Ks. Szulist zamieścił również cztery recenzje publikacji: Włodzimierza Zaczka *Prusacy*, Margaret R. Biernaskie *Barbara Dombroskie*, Wiesława Nowic-

kiego *Wiersze gostomskie...* oraz albumu *Kościół diecezji pelplińskiej*. Ciekawe jest również *Postscriptum*, w którym autor wyraził swoje opinie na tematy bieżące, w tym o życiu Kościoła pelplińskiego. Większą część książki obejmują wielobarwne ilustracje.

Małgorzata Wojtkiewicz, *Dzieje radawnickiej parafii, Radawnica 2012, wyd. Szkoła Podstawowa im. J. Brzechwy w Radawnicy, ss. 99*

Popularna broszurka, która przedstawia dzieje kościoła parafialnego w Radawnicy oraz filialnych świątyń w Kamieniu, Krzywej Wsi i Grudnej. Na zakończenie zamieszczono, przetłumaczone na język polski, wspomnienia Paula Dreschera – nauczyciela w Grudnej w latach 1921–1923.

Zbigniew Klotzke, *Osiem wieków Gowina, Wejherowo 2013, Wydawnictwo WR, ss. 222*

Niewielka popularna książeczka, która w zamiarze autora ma uczcić 20-lecie powstania parafii p.w. św. Izydora Oracza, 80. rocznicy utworzenia Gminy Wejherowo oraz 800-lecie pierwszej wzmianki o wsi Gowino. Publikacja składa się z piętnastu rozdziałów. W pierwszym przedstawiono wieś sołecką Gowino z krótkim rysunkiem historycznym, w następnych drugą wojnę światową, miejscową szkołę i jej uczniów oraz kadrę nauczycielską. W rozdziale dziewiątym wiele miejsca poświęcono dziejom i współczesności lokalnej parafii. W następnych autor skupił się na duchowieństwie, kapliczkach przydrożnych, organizacjach społecznych, sylwetkach mieszkańców i firm. Dwa przedostatnie rozdziały poświęcone są wsiom Pętkowice i Ustarbowo. Zamieszczono również bibliografię oraz indeks osób.

Józef Belgrau, *Strzecz. Dzieje wsi i parafii, [Strzecz] 2013, wyd. Parafia Świętej Marii Magdaleny w Strzeczcu, ss. 167 + 1 nlb*

Książka popularnonaukowa, która powstała z okazji 700-lecia Strzeczca. Składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym autor omówił warunki geograficzne, w drugim dzieje Strzeczca i okolic od pradziejów do II wojny światowej. W rozdziale trzecim zostały przedstawione w formie słownikowej wioski należące obecnie do parafii, zaś w czwartym wsi historycznie z nią związane. Na końcu zamieszczono list biskupa pelplińskiego do obecnego proboszcza w Strzeczcu, ks. Andrzeja Kmiecika oraz krótkie posłowie tegoż zatytułowane *Dlaczego powstała ta książka?* Praca opatrzona została przypisami i bibliografią.

Tomasz Rembalski, *Rekowo. Z dziejów kaszubskiej wsi drobnoszlacheckiej*, Gdynia 2014, Wydawnictwo Region, ss. 82 + VIII + 1 nlb

Popularnonaukowa monografia drobnoszlacheckiego Rekowa, wsi położonej na Kaszubach pod Bytowem. Obejmuje czasy od średniowiecza do połowy XX wieku. Praca zawiera aneksy źródłowe oraz wielobarwne tablice ilustracyjne.

***Panorama Harcerstwa Tczewa i Powiatu Tczewskiego w latach 1921–2011*, pod red. Jana Kulasa, Tczew 2014, wyd. Kociewski Kantor Edytorski, ss. 288**

Książka promująca ideę skautingu, która w polskich warunkach przybrała klasyczną nazwę harcerstwa, obchodzącego w 2011 roku 100-lecie swojego istnienia. Pierwsza drużyna harcerska w Tczewie powstała w miejscowym Państwowym Humanistycznym Gimnazjum Męskim już w 1921 roku, zaś w 1931 roku powstał Hufiec Harcerzy w Tczewie. Publikacja ukazuje, jak niebagatelną i znaczącą rolę odegrało harcerstwo w wychowaniu i edukacji kilku pokoleń młodzieży.

Wojciech Zawadzki, *Zakony w Pomezaniu w XVII–XIX wieku*, Olsztyn-Elbląg 2013, wyd. Starostwo Powiatowe w Malborku, Starostwo Powiatowe w Sztumie, Urząd Miasta Malborka, ss. 383 + 1 nlb

Publikacja poświęcona życiu zakonnemu w Pomezaniu, gdzie część pierwszą stanowi opracowanie dziejów domów zakonnych w Malborku i Dzierzgoniu, zaś drugą rozbudowany aneks i zamieszczone w nim źródła archiwalne, głównie rękopiśmienne, pochodzące z zasobów Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie. W aneksie znalazły się również biogramy pracujących w Pomezaniu jezuitów i franciszkanów reformatów.

***Gmina Nowa Wieś Lęborska. Niezwykłości naszej przyrody*, red. Jan Duda, Nowa Wieś Lęborska 2013, wyd. Gmina Nowa Wieś Lęborska, ss. 119 + 3 nlb**

Niezwykle barwny album przedstawiający obiekty przyrodnicze z obszaru Gminy Nowa Wieś Lęborska, uwiecznione na fotografiach m.in. Jana Dudy i Jana Leona Dudy. Całość współfinansowana ze środków UE. Publikacja zawiera: *Wstęp* oraz rozdziały: *Charakterystyka fizycznogeograficzna i krajoznawcza*, *Skarby dzikiej przyrody*, *Dziedzictwo kulturowo-przyrodnicze*. W rozdziale *O dużych ptakach, które są żywą ozdobą naszych gminnych krajobrazów* można znaleźć piękne fotografie bocianów, czapli i żurawi. Jak napisano we *Wstępie* do albumu: „Lepsza znajomość miejscowej przyrody może przyczynić się do zwiększenia troski o nią, by zachować ją dla nas i dla potomnych (...)”.

***Łąkie (Szlacheckie) zatrzymane w kadrze. Rodziny portret kaszubskiej wsi na Gochach*, red. i wybór ilustracji Tomasz Żmuda-Trzebiatowski, współpraca Justyna Ginter, Gdańsk–Łąkie 2014, Wydawnictwo Oskar, ss. 160**

Historia kaszubskiej wsi Łąkie (dawniej Szlacheckie) w obecnym powiecie bytowskim, przedstawiona za pomocą zdjęć z rodzinnych archiwów mieszkańców na przestrzeni ostatnich ponad stu lat. Właściwy album poprzedzony jest tekstem prof. Cezarego Obracht-Prondzyńskiego *Łąkie – Gochy – Kaszuby. Nieco o życiu i historycznych doświadczeniach na pograniczu*. Na końcu zamieszczono tekst redaktora *Posłowie, czyli dlaczego powstał ten album?*

Roman Apolinary Regliński, *Kartuzy i Szwajcaria Kaszubska na starych fotografiach i widokówkach / Karthaus und die Kaschubische Schweiz auf alten Fotografien und Ansichtskarten*, wyd. II zmienione, Gdynia 2014, Wydawnictwo Region, ss. 168 +16 nlb

Album zawierający interesujące pocztówki i fotografie Kartuz oraz Szwajcarii Kaszubskiej z okresu od końca XIX wieku do II wojny światowej. Poprzedzony dwujęzycznym (polsko-niemieckim) wstępem, krótkim opisem legendy o założeniu klasztoru „Raj Marii”.

***Palace i dwory ziemi słupskiej / Palaces and mansions of the Słupsk Land / Paläste und Höfe in Słupsk Umgebung*, red. Zbigniew Babiarz-Zych, [brak m. i r. wyd.], wyd. Starostwo Powiatowe w Słupsku i Towarzystwo Opieki nad Zabytkami, Oddział w Słupsku, ss. 135**

Album stanowiący przegląd najważniejszych zabytkowych pałaców i dworów znajdujących się na terenie obecnego powiatu słupskiego, poprzedzony trójjęzycznym (polskim, angielskim i niemieckim) wstępem pióra Stanisława Szpilewskiego, opisującym pokrótce historie i stan obecny zaprezentowanych w albumie zabytków.

***Gostycyn w słowie – fotografii – obrazie*, tekst i opisy zdjęć Marek Sass, Bydgoszcz-Gostycyn 2013, wyd. Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Burchat”, ss. 56 + mapa**

Zbiór archiwalnych i współczesnych fotografii oraz pocztówek, a także wybór wycinków prasowych z XIX i XX wieku, składających się w opowieść o dziejach borowiackiej wsi Gostycyn.

Feliks Loszek Sikora, Radosław Sikora, *Luzino dawniej i dziś na pocztówkach i fotografiach*, Luzino 2014, Wydawnictwo „MS”, ss. 123 + 1 nlb

Nietypowy albumik z reprodukcjami archiwalnych i współczesnych pocztówek i fotografii, poświęcony jednej z większych wsi na Kaszubach – Luzinowi, a także sąsiedniemu Barłominowi. Między ilustracjami wplecione teksty: *Od autora* (s. 4-5) i *Z pradziejów Luzina* (s. 8-9).

***Matka Kościoła. Parafia NMP Matki Kościoła w Tczewie*, red. ks. Stanisław Cieniewicz, Kazimierz Ickiewicz, ks. Maciej Zabrocki, Tczew 2013, wyd. Kociewski Kantor Edytorski, ss. 180**

Album dokumentujący i upamiętniający budowę kościoła NMP Matki Kościoła w Tczewie, projektu prof. Leopolda Taraszkiewicza, który został uroczystie konsekrowany 15 września 1998 r., w obecności 250 kapłanów i blisko 15 tysięcy wiernych. Fotografie zawarte w albumie przywołują kolejne fakty na drodze do powstania kościoła: od starań o jego budowę, powołanie parafii i proboszcza, poprzez projekty budowli, powstanie kaplicy, początki budowy, wmurowanie kamienia węgielnego, uroczystą konsekrację, a także przedstawienie sylwetek pracujących w parafii i wywodzących się z niej kapłanów. Jak napisał we *Wstępie* ks. proboszcz Stanisław Cieniewicz: „Album jest wyrazem wdzięczności wobec Pana Boga i Matki Najświętszej za niezliczone łaski, jakich doznaliśmy w czasie budowy naszej świątyni”.

***Święta Oliwio, wypraszaś pokój naszym dniom!*, red. ks. Grzegorz Rafiński, Łęgowo 2014, wyd. Biblioteka Sanktuarium Matki Bożej Królowej Polski Orędowniczki Pojednania w Łęgowie, ss. 140**

Książka dedykowana Metropoliecie Gdańskiemu Ks. Abp. Sławojowi Leszkowi Głódziowi, Odnowicielowi kultu św. Oliwii na Pomorzu Gdańskim, który jak informuje redaktor we wstępie, sprowadził do Archidiecezji Gdańskiej relikwie św. Oliwii z Anagnii. Wokół samej świętej narodził się splot wydarzeń, który domagał się udokumentowania, co spowodowało powstanie publikacji. Przy jej opracowywaniu uczestniczyli również Marek Adamkiewicz, Maria Babnis, Roman Dziegielewski i Jerzy Samp. Książka zawiera m.in. reportaże z najnowszych wydarzeń związanych ze św. Oliwą w latach 2012–2014 wraz z syntetycznymi tekstami ukazującymi tło kultu św. Oliwii na Pomorzu.

Joanna Żędzianowska, *Pro memoria. W hołdzie Artystom Teatrów Wybrzeża*, Gdańsk 2013, wyd. Związek Artystów Scen Polskich Oddział w Gdańsku, ss. 267 + 1 nlb

Jak napisano we wstępie, publikacja ta „...to hołd Gdańskiego Oddziału Związku

Artystów Scen Polskich złożony tym twórcom, którzy na scenach trójmiejskich przepracowali często większość swojego życia zawodowego”. Jest ona próbą ocalenia od zapomnienia ich dokonań artystycznych, przypomnienia sylwetek wielu wspaniałych ludzi, którzy tworzyli blisko 70-letnią historię powojennego życia teatralnego Wybrzeża. W książce znalazły się biografie m.in. Danuty Baduszkowej-Korzeniowskiej – dyrektor Teatru Muzycznego w Gdyni, Henryka Bisty, Macieja Korwina, Józefa Korzeniowskiego, Lucyny Legut, Stanisława Michalskiego i wielu innych.

***Światy możliwe Jana Drzeżdżona*, praca monograficzna pod red. Daniela Kalinowskiego.**

***Pamięci Jana Drzeżdżona*, pod red. Janiny Borchmann i Bartłomieja Wiązowego, Bolszewo 2013, wyd. Biblioteka Publiczna Gminy Wejherowo im. Aleksandra Labudy w Bolszewie, Urząd Gminy w Wejherowie, ss. 501 + 2 nlb**

Światy możliwe Jana Drzeżdżona to, jak napisano we wstępie, głosy literatów wspominających osobę i twórczość tego kaszubskiego pisarza, poety i regionalisty, a tworzących dzięki temu własne przekłady wrażliwości. Monografia powstała we współpracy Biblioteki Publicznej Gminy Wejherowo im. Aleksandra Labudy w Bolszewie, Akademii Pomorskiej w Słupsku i Instytutu Kaszubskiego. Znalazły się w niej artykuły m.in. Daniela Kalinowskiego, Marii Jentys-Borelowskiej, Tomasza Derlatki, Adeli Kuik-Kalinowskiej czy Jerzego Sampa i językoznawczy Marka Cybulskiego.

W tomie *Pamięci Jana Drzeżdżona* omówiona została działalność kulturalno-oświatowa związana z życiem i twórczością Jana Drzeżdżona. Znalazły się tu m.in. rozdziały: *Jan Drzeżdżon we wspomnieniach*, *Konferencje i konkursy*, *Jubileusze i promocje* oraz *Twórczość Jana Drzeżdżona inspiracją dla artystów*.

Antoni Kakareko, *Błogosławiony ksiądz Bronisław Komorowski (1889–1940). Chłuba Parafii Św. Stanisława BM, „Polonii Gdańskiej” i całej Polski. Szkice biograficzne*, Gdańsk 2014, wyd. Stowarzyszenie Bratniej Pomocy im. Bł. Ks. Bronisława Komorowskiego, ss. 240

Monografia powstała z okazji 100. rocznicy święceń kapłańskich bł. ks. Bronisława Komorowskiego (29 III 2014), a także w 125. rocznicę jego urodzin i 15. rocznicę beatyfikacji. Ks. Bronisław Komorowski był proboszczem parafii p.w. św. Stanisława Biskupa Męczennika, gdzie w szczególnych warunkach społeczno-politycznych głosił Ewangelię i sprawował sakramenty wśród mieszkańców Wolnego Miasta Gdańska, a zwłaszcza Wrzeszcza. Oddał swoje życie w obozie koncentracyjnym w Stutthofie jako wielki patriota i świadek wiary.

***Pro memoria Jan Piepka (1926–2001)*, zebrał, opracował oraz wstępem, komentarzami i ilustracjami opatrzył Józef Borzyszkowski, Gdańsk 2013, wyd. Instytut Kaszubski we współpracy z Biblioteką Publiczną Gminy Szemud im. Księdza Leona Heykego, ss. 800**

Bogata monografia o Janie Piepce, pisarzu i poecie kaszubskim, autorze słów wzruszającej pieśni *Moje strónë*, współtwórcy Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, gawędziarzu, promotorze problematyki kaszubsko-pomorskiej, człowieku, który swoją twórczością przyczynił się do odmitologizowania tragicznych dziejów Kaszubów-Pomorzan podczas okupacji hitlerowskiej. Tom składa się z siedmiu części, każda poprzedzona swoistym wprowadzeniem, informującym czytelnika o źródłach publikowanych tekstów, utworów i dokumentów, albo też o sylwetkach autorów opracowań i wspomnień. Zaprezentowano nieznaną dotąd pamiętniki bohatera monografii oraz wspomnienia o nim jego przyjaciół i bliskich.

***Tadeusz Staich (1913–1987). Studia, impresje, wspomnienia, inedita*, pod red. Wiesława A. Wójcika, Kraków 2014, Oficyna Wydawnicza „Wierchy”, Centralny Ośrodek Turystyki Górskiej PTTK, ss. 406 + 2 nlb**

Praca zbiorowa poświęcona Tadeuszowi Staichowi, urodzonemu 6 września 1913 roku w Bobrku – powiecie chrzanowskim, poecie prozaikowi, człowiekowi teatru, przewodnikowi tatrańskiemu i działaczowi kulturalnemu, a nader wszystko „człowiekowi gór”, które umiłował. Książka otwiera „górską” serię *Pro memoria*, której koncepcja wzoruje się na tak samo nazwanej i pomyślanej serii książek zainicjowanej i redagowanej od lat przez prof. Józefa Borzyszkowskiego, wydawanej przez Instytut Kaszubski. Staicha wspominają m.in. ks. Józef Tischner, Zbigniew Bochenek, Maria Czaplińska, ks. Antoni Bednarz, Mieczysław Mantyka i prof. Józef Borzyszkowski, zaliczający go do Wielkiej Podhalańskiej Trójcy: Staich – Wnuk – Tischner, nazywający wymienionych „ludźmi, którzy o bliskości i pięknie Tatr i Podhala także w sferze ducha decydują”.

Jerzy Bandrowski, *Zolojka. Powieść z nadmorskiej Polski*, Gdańsk–Jastarnia 2013, wyd. Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział w Jastarni, ss. 334 + 1 nlb

„Zolojka” to według jej autora pierwsza prawdziwie morska polska powieść o życiu, zwyczajach i pracy mieszkańców Jastarni w pierwszych latach po odzyskaniu przez Polskę niepodległości i uzyskaniu dostępu do morza. Powieść składa się z 76 rozdziałów przedstawiających historię Zolojki, kaszubskiej dziewczyny, która według krytyka literackiego Rajmunda Borgula może być „symbolem całej Polski nadmorskiej, wszystkiego kaszubskiego ludu, tęskniącego za serdecznym przygarnięciem do łona macierzy – Polski”. Książka zawiera również *Słowniczek* znajdujących się w powieści wyrażen z gwary rybackiej.

Zagraj skrzypczku (melodię spod lipy). Antologia poezji, wybór Zbigniew Babiarczyk, Mirosław Kościński, Czesław Długoszek, Słupsk 2013, wyd. Starostwo Powiatowe w Słupsku, ss. 366

W serii tej ukazały się już m.in. antologie wierszy: *Wiejscy Poeci* (2002), *Motyle i anioły* (2003), *Niech porwie je wiatr...* (2012). Antologia *Zagraj skrzypczku* jest kolejną i dokumentuje ona działalność nieformalnej grupy poetyckiej „Wtorkowe Spotkania Literackie”, zawiązanej przy Starostwie Powiatowym w Słupsku i skupiającej autorów zainteresowanych tematyką wiejską. Celem działalności grupy literackiej jest pobudzenie aktywności twórczej mieszkańców wsi, popularyzowanie sztuki i myśli chłopskiej – we wszystkich możliwych formach. W tomie znalazły się wiersze m.in. Andrzeja Szczepanika, Reginy Adamowicz, Zofii Smalewskiej, Jana Wiśniewskiego.

Aleksander Labuda, *Gùczów Mack gòdò*, wstęp Jaromira Labudda, Bolszewo 2013, wyd. Biblioteka Publiczna Gminy Wejherowo im. Aleksandra Labudy w Bolszewie, Gmina Wejherowo, Gmina Linia, Gminny Dom Kultury w Lini, Wydawnictwo Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, ss. 339

Tom stanowi zbiór felietonów Aleksandra Labudy opublikowanych w czasopiśmie „Zrzesz Kaszëbskò”, w książce *Gùczów Mack gòdò* (1992), periodyku „Pomerania” oraz dotychczas niepublikowanych, przepisanych z maszynopisów i rękopisów. Powstawały one w różnych okresach życia autora, różni je zarówno treść, jak i forma, łączy komizm i dowcip. Felietony te należą do najbardziej znanej części twórczości Labudy. Mack na Kaszubach to człowiek głupio-mądry, prześmiewca, kpiarz. Zaś miano Gucza, jak wyjaśnia we wstępie Jaromira Labudda, autor zaczerpnął od osoby znajomego nauczyciela o nazwisku Gutsche, który wyróżniał się dorodną naroślą na łysinie. *Gùczów Mack* jest zarazem narratorem i bohaterem literackim, niejednokrotnie jest wyrazicielem poglądów samego autora.

ks. Franciszek Drączkowski, „*Będę na wieki sławił łaski Pana*” (Ps. 89,2). *Autobiografia*, Pelplin 2010, Wydawnictwo „Bernardinum”, ss. 225

Autobiografia ks. Franciszka Drączkowskiego, urodzonego 26 kwietnia 1941 roku w Fordonie – obecnie jednej z dzielnic Bydgoszczy, opisująca dzieciństwo i młodość, drogę do kapłaństwa (wikariat w Parchowie na Kaszubach) poprzez osiągnięcia naukowe i piastowanie funkcji rektora w Wyższym Seminarium Duchownym w Toruniu.

Katarzyna Sturmowska, *Jeszcze zaświeci słońce. Wokół pamiętnika Franciszki Powalskiej z Pinczyna*, Starogard Gdański 2013, wyd. dzięki pomocy finansowej Senatora RP Andrzeja Grzyba oraz Wójta Gminy Zblewo Krzysztofa Rawickiego, ss. 377 + 3 nlb

Katarzyna Sturmowska – absolwentka filologii germańskiej i lingwistyki stosowanej, znana jest jako autorka *Małego słowniczka germanizmów gwary kociewskiej* i badaczka języka mieszkańców Kociewia. W *Jeszcze zaświeci słońce* przedstawia sylwetkę i twórczość kociewskiej poetki ludowej Franciszki Powalskiej (autorki *Mojego Pamiętnika*), zajmującej znaczące miejsce w literaturze ludowej Kociewia, a zwłaszcza Pinczyna. *Pamiętnik* Babci Powalskiej, jak pisze Sturmowska, po prawie czterdziestu pięciu latach ujrzał światło dzienne i odgrywa ważną rolę w upowszechnianiu i rozwoju kultury Kociewia.

Waldemar Mierzwa, *Miasteczko*, wyd. nowe rozszerzone, Dąbrówno 2014, wyd. Oficyna Retman, seria: *Moja Biblioteka Mazurska*, nr 20, ss. 137 + 4 nlb

Opowieść o Dąbrównie i skomplikowanych ludzkich historiach, Polakach i wysiedlanych z Mazur Niemcach, chciałoby się rzec – „konfliktach pamięci” od lat towarzyszącym stosunkom polsko-niemieckim. Styczeń 1945 roku, wschodniopruskie miasteczko Gilgenburg, opuszczający je Niemcy i wkraczający doń Rosjanie i zaraz za nimi „żądni wojennych łupów” Polacy z okolic Mławy – oto początek tej historii.

Lucyna Żukowska, *Między śmiercią a diabłem. Kościół ewangelicki w Gdańsku w okresie rządów NSDAP (1933–1945)*, Bydgoszcz-Gdańsk 2014, wyd. IPN Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddział w Gdańsku, t. 38, ss. 209 + 9 nlb

Jak napisano we wstępie, głównym założeniem publikacji jest przedstawienie warunków sprawowania misji przez Ewangelicki Kościół Unijny w Wolnym Mieście Gdańsku w okresie rządów NSDAP. Przedmiotem analizy jest również oddziaływanie dyktatury partyjnej na wszystkie formy aktywności Kościoła, a także sposoby radzenia sobie z nową rzeczywistością polityczną przez ruchy religijne, które pojawiły się w łonie Kościoła po dojściu do władzy narodowych socjalistów. Zamierzeniem autorki była próba przedstawienia i zrozumienia zjawisk zachodzących na linii państwo totalitarne – Kościół z uwzględnieniem specyfiki terenu, którym było Wolne Miasto Gdańsk.

Jan Musekamp, *Między Stettinem a Szczecinem. Metamorfozy miasta od 1945 do 2005*, tłum. Jacek Dąbrowski, Poznań 2013, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Studia Brandtiana Translationes, vol. 5, ss. 465 + 1 nlb

Jan Musekamp – niemiecki kulturoznawca, z naukowej ciekawości i z wielkiej sympatii dla fascynującego miasta, tworzy książkę o polskim Szczecinie. Zastrzega on jednak, iż nie należy jej rozumieć jako historii lokalnej, raczej próbę zbadania, „w jaki sposób, leżące na peryferiach duże miasto, w warunkach ustroju komunistycznego i dźwigające brzemię ogromnych zniszczeń wojennych oraz niemal całkowitej, przymusowej wymiany ludności, może wrócić do życia i za pomocą jakich strategii jego socjalnie i geograficznie heterogeniczna ludność przyswaja je sobie kulturowo”.

ks. Stanisław Kardasz, ks. Jacek Kwiatkowski, *Kościół drewniany Diecezji Toruńskiej*, Toruń 2012, seria: *Diecezja Toruńska. Historia i teraźniejszość*, t. 19, Toruńskie Wydawnictwo Diecezjalne, ss. 199 + 1 nlb

Katalog drewnianych kościołów diecezji toruńskiej, z pięknymi zdjęciami, krótkim opisem historii oraz współczesnym wypisem ze schematyzmu diecezjalnego. Całość dedykowana ks. bp. Andrzejowi Suskiemu, Pierwszemu Biskupowi Toruńskiemu w 20-lecie utworzenia diecezji toruńskiej.

Śladami historii i przyrody. Przewodnik turystyczny po gminie Główny, projekt, skład i opracowanie tekstów: Wydawnictwo AG Media, Główny 2013, wyd. Urząd Gminy Główny, ss. 97 + 1 nlb

Przewodnik turystyczny po gminie Główny, przedstawiający jej walory krajo-brazowe i przyrodnicze oraz ciekawe zabytki kultury. Liczne fotografie krainy lasów, rzek i wyjątkowej przyrody wraz z informacjami o szlakach turystycznych i bazie noclegowej.

ks. Jacek Kwiatkowski, Wojciech Polak, Waldemar Rodzyński, *100-lecie kościoła pod wezwaniem Matki Boskiej Zwycięskiej i Świętego Jerzego w Toruniu*, [Toruń] 2007, Toruńskie Wydawnictwo Diecezjalne, ss. 159 + 1 nlb

Zbiór referatów wygłoszonych w czasie sesji naukowej 19 maja 2007 roku przez ks. Jacka Kwiatkowskiego o *Historii kościoła p.w. Matki Boskiej Zwycięskiej i Świętego Jerzego od 1260 roku do 2007 roku*, prof. dr. hab. Wojciecha Polaka o *Parafii Matki Boskiej Zwycięskiej i Świętego Jerzego w okresie stanu wojennego i w latach następnym (1981–1989)* i dr. hab. Waldemara Rodzyńskiego o *Kulcie Świętego Jerzego w diecezji chełmińskiej*.

Uczni Gdańska. Laureaci Nagrody im. Jana Heweliusza za lata 2008–2012, red. naukowa Maria Babnis, Gdańsk 2013, wyd. Gdańskie Towarzystwo Naukowe, ss. 404

Czwarta publikacja z cyklu *Uczni Gdańska* zawierająca listy naukowe, życiorysy i inne materiały dotyczące laureatów Nagrody Naukowej Miasta Gdańska im. Jana Heweliusza w latach 2008–2012. Jest ona postrzegana jako najwyższe wyróżnienie w regionie przyznawane uczonym, którzy wnieśli wkład w rozwój nauki i promocję gdańskiego ośrodka naukowego. Nagrodę odebrało dziesięciu uczonych, po pięciu w kategorii nauk humanistycznych oraz nauk przyrodniczych i ścisłych, wśród nich m.in. prof. dr hab. Marek Latoszek, prof. dr hab. Jacek Jassem i prof. dr hab. Brunon Synak.

Alojzy Feitek, Wypoczynek w Rowach i nie tylko, Inowrocław 2013, wyd. Zakład Poligraficzno-Wydawniczy Pozkał, ss. 260

Utrwalone na piśmie życie ludzi z miejscowości, w których autor pracował, m.in. Wdzydz, Starego Bukowca i Starych Polaszek oraz tych, w których przebywał, wypoczywając. To również historia jego rodziny, autobiografia, historia miejsc, organizacji, ludzi.

O społecznym znaczeniu tożsamości, miejsca i czasu życia. Szkice socjologiczne i gerontologiczne, pod red. Doroty Rancew-Sikory, Cezarego Obracht-Prondzińskiego, Michała Kaczmarczyka i Piotra Czekanowskiego, Gdańsk 2013, wyd. Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, ss. 510 + 1 nlb

Księga przygotowana w darze Profesorowi Brunonowi Synakowi z okazji 70. urodzin, zawierająca prócz *Szkicu do sylwetki prof. Brunona Synaka*, studia i artykuły opatrzone wspólnym tytułem *Tu, gdzie liczy się wspólna przestrzeń: zagadnienia narodowe, etniczne, regionalne, lokalne* oraz *Teraz, kiedy liczy się wiek: zagadnienia z zakresu gerontologii społecznej* i kończące tom *Zapiski przyjaciół ze współpracy z Brunonem Synakiem* wraz z bibliografią jego prac.

Boże Męki. Bącka Huta, Bącz, Bór, Łączki, Mirachowo, Mojuszewska Huta, Nowa Huta, Strysza Buda, Szopa, oprac. zbiorowe pod red. Przemysława Łago-sza (wraz z uczniami III klasy Gimnazjum w Szopie), Szopa 2013, wyd. książki współfinansowane przez Samorząd Województwa Pomorskiego, ss. 192

Uczniowie III klasy Gimnazjum w Szopie stworzyli katalog wraz z opisem Bożych Mąk, znajdujących się w pobliżu ich miejsca zamieszkania, dając tym samym świadectwo swojej tożsamości kulturowej i religijnej. Obok zdjęć znalazły się tu

również skany prac plastycznych przedstawiające krzyże i kapliczki, biorące udział w szkolnym konkursie plastycznym.

Mirosław Lademann, *Ecce Patria. Brama Piaśnicka w Wejherowie. Pomnik-Mauzoleum ofiarom walk i męczeństwa zniewolonej Ojczyzny 1939–1989, Wejherowo 2013, Wydawnictwo [WR], ss. 254*

Publikacja ujrzała światło dzienne z okazji powstania nowego Pomnika-Mauzoleum „Bramy Piaśnicy”, usytuowanego przy wjeździe w ulicę Ofiar Piaśnicy, który pod wezwaniem *Ecce Patria*, został poświęcony 19 kwietnia 2012 roku w Wejherowie. Pomysłodawcą dzieła jest Ksiądz Prałat Daniel Nowak i Stowarzyszenie „Rodzina Piaśnicka”, wszelkie informacje na temat działań podejmowanych wokół jego powstania, wraz z panoramą najważniejszych wydarzeń z historii Polski zawarto w przedstawionej publikacji Mirosława Lademanna.

Ewa Czerniakowska, *Ze studiów nad dziejami „Gazety Gdańskiej” pod redakcją Bernarda Zygmunta Milskiego 1891–1901, Pruszcz Gdański-Gdańsk 2014, Wydawnictwo Jasne, ss. 96 + 1 nlb*

Publikacja zawiera trzy uzupełnione i poprawione wcześniej teksty dotyczące dziejów pierwszej dekady „Gazety Gdańskiej” (1891–1901), kiedy redaktorem był Bernard Zygmunt Milski. Autorka wykorzystała m.in. fotografie rodzinne, materiały rękopiśmienne, dokumenty, pocztówki i ilustracje udostępnione jej przez Zofię Eichstaedt-Jabłońską, prawnuczkę Bernarda Zygmunta Milskiego. W recenzji pracy czytamy, iż Ewa Czerniakowska „podkreśla szczególną rolę i zasługi »Gazety Gdańskiej« i jej redaktora w podtrzymywaniu świadomości narodowej i języka polskiego wśród mieszkańców Gdańska i całego Pomorza w trudnym okresie nasilonej germanizacji”.

50 lat z Pomeranią, praca zbiorowa (wybór tekstów i ilustracji Edmund Szczesiak), Gdańsk 2013, wyd. Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Zarząd Główny, ss. 429 + 2 nlb

Książka upamiętniająca jubileusz pięćdziesięciolecia „Pomeranii”, czasopisma społeczno-kulturalnego Kaszub, będącego drogowskazem po ścieżkach historii, kultury, literatury, etnografii kaszubsko-pomorskiej. Wyboru 50 publikacji prezentujących problematykę i klimat okresu, w którym powstawały, dokonał Edmund Szczesiak przy współpracy Andrzeja Buslera, Bogumiły Cirockiej, Krzysztofa Kordy i Dariusza Majkowskiego. Znalazły się tu teksty m.in. Lecha Bądkowskiego, Jana Trepczyka, Tadeusza Bolduana, Donalda Tuska, Józefa Borzyszkowskiego, Edwarda Brezy, Gerarda Labudy i wielu innych znaczących autorów.

Izabella Trojanowska, *Z podaniem i legendą na kaszubskich szlakach*, Gdańsk 2013, wyd. Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, ss. 157

Zbiór legend i baśni kaszubskich zebranych przez współautorkę *Bedekera kaszubskiego* Izabellę Trojanowską, która jako autorka powtórnie zaistniała w 2009 roku za sprawą redaktora Edmunda Szczesiaka, drukującego w „Pomeranii” opowiadanie *Zamkowa Góra*. Książka zawiera zbiór podań i legend skoncentrowany na kaszubszczyźnie i jej okolicach. Głównie z myślą o turystach napisała własny rodzaj przewodnika, w którym znać temperament i warsztat zawodowego dziennikarza, niepozbawiony walorów literackich i językowych. Poruszający i osobisty wstęp o Blizie, bo takim pseudonimem podpisywała się współautorka tekstów „Notatnika Kaszubskiego”, ukazującego się na łamach „Dziennika Bałtyckiego” w latach 70. XX wieku, napisał prof. Jerzy Samp.

Aleksander Janta-Polczyński, *Wracam z Polski*, wstęp i opracowanie Grażyna Pomian, Paryż-Kraków 2013, wyd. Instytut Literacki Kultura – Instytut Książki, seria: *W kręgu paryskiej Kultury*, ss. 195 + 1 nlb

Aleksander Janta-Polczyński (1908–1974), dziennikarz, publicysta, tłumacz i bibliofil, który po wojnie na stałe osiadł w Nowym Jorku i był współpracownikiem Jerzego Giedroycia oraz korespondentem „Kultury” w Stanach Zjednoczonych. Opracowana przez Grażynę Pomian publikacja zawiera zbiór reportaży autorstwa Janty-Polczyńskiego, będących świadectwem powojennego życia w Polsce, napisanym przez Polaka dla Polaków emigrantów.

Paweł Dzianisz, *Raptularzyk z początków Trzeciego Tysiąclecia*, Gdańsk 2014, wyd. Instytut Kaszubski, ss. 164

Raptularzyk, czyli notatki pisarza Pawła Dzianisza z lat 2001–2004. Na wstępie zamieszcza wyjaśnienie pojęcia raptularz. Następnie autor prezentuje swoje przemyślenia na bieżące lub byłe wydarzenia.

Daniel Kalinowski, *Raptularz kaszubski*, Gdańsk 2014, Wydawnictwo Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, ss. 266 + 2 nlb

Krytycznoliterackie teksty na temat literatury kaszubskiej ostatnich lat. Według autora literatura kaszubska: „To żywa, stale rozwijająca się materia, tworzona przez ludzi o różnych temperamentach, wydawana przez odmienne w swej specyfice oficyny, kierowana do czytelników ze zróżnicowanych środowisk”.

Eugeniusz Gołąbek, *Wielki słownik polsko-kaszubski*, t. II (L–O), Gdańsk 2013, wyd. Zrzeszenie Kaszubsko–Pomorskie, ss. 591

Tom drugi wielkiego słownika polsko-kaszubskiego jest kolejnym dziełem dobrze znanego leksykografa w środowisku kaszubologów. W zamierzeniu ma on liczyć tomów pięć. Łączy on w sobie leksykę gwarową z tzw. literacką, zawiera też neologizmy (literackie) i nowe zapożyczenia z polszczyzny i niemieckiego. Słownik posiada przedmowę autora oraz obszerny tekst naukowy Jerzego Tredera *Przeznaczenie, zawartość słownika i sposób opracowania*.

Anna Łajming, *Parzyn. Gawęda Kaszubów*, Gdańsk 2014, Wydawnictwo Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, ss. 93 + 1 nlb

Pierwszy utwór literacki kaszubskiej pisarki Anny Łajming, który niedawno został odnaleziony w Archiwum Państwowym w Koszalinie. W nadziei na szybką inscenizację, przedmowę zatytułowaną *Bogactwo w ubóstwie. Parzyn Anny Łajming* napisał Daniel Kalinowski.

***Szlak literacki im. Anny Łajming. Przewodnik historyczno-literacki*, red. Zbigniew Gierszewski, Krzysztof Zabrocki, Brusy 2014, wyd. Zaborskie Towarzystwo Naukowe, ss. 99**

Przewodnik w języku polski, kaszubskim i niemieckim, składający się ze wstępu Zbigniewa Gierszewskiego oraz 11 rozdziałów, których autorami, prócz wspomnianego (napisał cztery rozdziały), są Barbara Grenda, Zbigniew Łomiński, Wiesława Orzłowska, Alicja Frymark, Kazimierz Jaruszewski i Michalina Kalkowska. Teksty dotyczą historii miejsc, opisu przyrody i literatury związanych z miejscem młodości Anny Łajming.

Brunon Synak, *Bezsens i sens nieodwracalnej choroby*, Gdańsk 2014, wyd. Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie. Zarząd Główny, ss. 375 + 1 nlb + płyta DVD [*Pro Memoria Brunon Synak (1943–2013)*]

Ostatnia książka wybitnego gdańskiego socjologa prof. Brunona Synaka, który wiele lat swojego życia naukowego poświęcił badaniu problematyki ludzi starych, starzeniu się i starości. W osobisty sposób, zmagając się z nasilającymi dolegliwościami chorobowymi, opisał w nich świat swoich wewnętrznych, często bardzo intymnych przeżyć. Książka posiada walor filozoficzny, ale i również jest źródłem historycznym. Niewątpliwie jej lektura porusza każdego wrażliwego człowieka.

Akta procesu kanonizacyjnego Doroty z Mątów od 1394 do 1521, z krytycznego wydania Ryszarda Stachnika przy współpracy Annelizy Birch-Hirschfeld Triller oraz Jana Westphala przełożył biskup Julian Wojtkowski, Olsztyn 2014, wyd. Arcybiskup Metropolita Warmiński za zgodą Böhlau Verlag Weimar, ss. 701

Tłumaczenie na język polski akt procesów kanonizacyjnych św. Doroty z Mątów. Obszerne dzieło składa się z przedmowy pierwszego wydawcy Ryszarda Stachnika oraz wykazu źródeł i piśmiennictwa. Następnie zamieszczono *Wprowadzenie*, w którym znajduje się przegląd średniowiecznego procesu kanonizacyjnego oraz przede wszystkim omówienie akt procesowych. W *Części Głównej* znajduje się m.in. transumpt oryginalnych akt procesu w 1486 roku, czy notarialne uwierzytelnienie odpisu akt. Kolejne części składowe książki stanowią *Dodatek* z dokumentami procesu kanonizacyjnego, *Skorowidze*, *Mapy*, *Posłowie* pióra ks. bpa Wojtkowskiego oraz *Spis treści*.